

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2016

Obsah:

1. Náplň a rozsah zpravodajské činnosti	2
2. Zpravodajská činnost a zpravodajské poznatky	3
2.1. Ochrana významných ekonomických zájmů	4
2.2. Organizovaný zločin	7
2.3. Kontrarozvědná činnost	10
2.4. Ochrana ústavnosti a demokratických základů státu	13
2.5. Terorismus	16
2.6. Proliferace zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, konvenčních zbraní a výbušnin.....	19
2.7. Kybernetická bezpečnost	21
3. Ochrana utajovaných informací.....	23
3.1. Administrativní bezpečnost	23
3.2. Bezpečnost informačních a komunikačních systémů, kryptografická ochrana	23
3.3. Fyzická bezpečnost	23
3.4. Krizové řízení.....	23
4. Spolupráce se zpravodajskými službami ČR a ostatními státními orgány	24
4.1. Spolupráce se zpravodajskými službami ČR.....	24
4.2. Spolupráce s Policií ČR	24
4.3. Spolupráce s dalšími státními orgány a institucemi.....	25
5. Spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci	27
6. Kontrola	28
6.1. Vnější kontrola	29
6.2. Vnitřní kontrola.....	29
7. Dodržování kázně, vyřizování žádostí a stížností.....	31
7. 1. Šetření podezření z jednání majících znaky přestupku, z kázeňských přestupků a ostatních podezření z přestupku.....	31
7. 2. Šetření ve věcech stížností a oznámení.....	31
8. Rozpočet	32

1. Náplň a rozsah zpravodajské činnosti

Činnost, postavení a působnost Bezpečnostní informační služby (dále též „BIS“) jako zpravodajské služby demokratického státu jsou upraveny příslušnými zákony, zejména zákonem č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů. Ve své činnosti se BIS řídí rovněž Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod, mezinárodními smlouvami a dalšími právními předpisy České republiky.

Zpravodajské služby jsou podle § 2 zákona č. 153/1994 Sb. státními orgány pro získávání, shromažďování a vyhodnocování informací (dále jen „zabezpečování informací“) důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu České republiky. Bezpečnostní informační služba je podle § 3 zákona č. 153/1994 Sb. zpravodajskou službou, která v rámci své působnosti podle § 5 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb. zabezpečuje informace:

- o záměrech a činnostech namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti České republiky,
- o zpravodajských službách cizí moci,
- o činnostech ohrožujících státní a služební tajemství,
- o činnostech, jejichž důsledky mohou ohrozit bezpečnost nebo významné ekonomické zájmy České republiky,
- týkající se organizovaného zločinu a terorismu.

Podle § 5 odst. 4 zákona č. 153/1994 Sb. plní BIS další úkoly, pokud tak stanoví zvláštní zákon (např. zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů) nebo mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána.

Zákon č. 153/1994 Sb. v ustanovení § 7 dále stanoví, že za činnost BIS odpovídá vláda, která zároveň koordinuje její činnost. Vláda podle ustanovení § 8 odst. 4 tohoto zákona ukládá BIS úkoly v mezích její působnosti. Prezident republiky ukládá BIS úkoly v mezích její působnosti a s vědomím vlády.

K plnění svých úkolů je BIS oprávněna spolupracovat s ostatními zpravodajskými službami ČR. Zákon č. 153/1994 Sb. tuto spolupráci v § 9 podmiňuje dohodami uzavíranými mezi zpravodajskými službami se souhlasem vlády.

Spolupráci se zpravodajskými službami cizí moci může BIS podle § 10 zákona č. 153/1994 Sb. uskutečňovat pouze se souhlasem vlády.

2. Zpravodajská činnost a zpravodajské poznatky

Souhrn veškeré zpravodajské činnosti Bezpečnostní informační služby v roce 2016 obsahuje utajovaná Zpráva o činnosti BIS za rok 2016, kterou podle § 8 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb. předkládá BIS každoročně vládě a prezidentovi republiky.

O konkrétních zpravodajských zjištěních a výsledcích analýz, z nichž rámcový přehled o činnosti BIS v této veřejné výroční zprávě vychází, informovala BIS v průběhu roku oprávněné adresáty podle § 8 zákona č. 153/1994 Sb. V tomto období předala BIS prezidentovi a členům vlády více než 500 dokumentů. Dalších více než 600 informací zaslala BIS příslušným státním orgánům, Policii ČR (PČR), Úřadu pro zahraniční styky a informace (ÚZSI) a Vojenskému zpravodajství (VZ).

V rámci plnění svých zákonných povinností podle zákona č. 412/2005 Sb. provedla BIS na žádost Národního bezpečnostního úřadu (NBÚ) šetření v rámci bezpečnostního řízení pro vydání osvědčení pro fyzické nebo právnické osoby ve více než 20 tisících případech.

Na žádost jiných státních orgánů a jejich součástí (např. Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, Ministerstvo zahraničních věcí, Licenční správa Ministerstva průmyslu a obchodu) poskytuje BIS informace související s celou řadou agend, které tyto orgány zpracovávají. Jde zejména o agendu pobytových oprávnění na území ČR, projekt MEDEVAC, agendu zprostředkování zaměstnání, oblast mezinárodní ochrany podle azylového zákona či agendu zahraničního obchodu s vojenským materiálem. V roce 2016 BIS přijala a zpracovala žádosti, které se v souhrnu týkaly více než 100 000 fyzických a téměř 4 500 právnických osob.

Na základě požadavku EU se ČR zavázala k přesídlení uprchlíků ze zachytných zařízení v Řecku a Itálii. Cílem dalšího projektu bylo převzetí syrských uprchlíků z Turecka. Jiným projektem bylo přesídlení křesťanských uprchlíků z Iráku vybraných Nadačním fondem Generace 21. V těchto projektech se BIS podílela na prověření více než 100 osob.

V roce 2015 vstoupila v platnost novela zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví, obsahující ustanovení týkající se ověření spolehlivosti fyzické osoby, které vydává Úřad pro civilní letectví (ÚCL). Jeho nedílnou součástí je posouzení důvěryhodnosti fyzické osoby, které provádí Policie ČR. V souvislosti s touto agendou zpracovala BIS žádosti, které se týkaly více než 6 000 osob.

Na základě článku 9 Schengenské prováděcí úmluvy poskytuje BIS jako garant za zpravodajské služby ČR stanoviska k žádostem o schengenská víza. V roce 2016 provedla BIS bezpečnostní prověrku téměř 1 500 000 takových žádostí.

2.1. Ochrana významných ekonomických zájmů

V roce 2016 zaznamenala BIS mnoho různorodých aktivit ohrožujících významné ekonomické zájmy ČR, o nichž v konkrétní podobě informovala oprávněné adresáty. BIS ze zákona předává informace o činnostech, které mohou ohrozit významné ekonomické zájmy, přičemž zákon nestanoví žádná jiná omezení ve vztahu k charakteru takových činností, a to ani co se týče jejich (ne)legálnosti. V oblasti ochrany významných ekonomických zájmů byl v tomto ohledu již třetím rokem patrný nárůst informací předaných orgánům činným v trestním řízení, a to za rok 2016 o cca 50 % ve srovnání s rokem 2014.

V obecnější rovině lze konstatovat, že pokračovala řada trendů z roku 2015. Stát se stále potýkal s důsledky chybných rozhodnutí z minulosti, zejména v oblasti zakázek z ICT odvětví. Zakázky vypisované zadavateli ze státního sektoru byly nadále nepříznivě ovlivňovány také snahou soutěžitelů manipulovat výběrovými řízeními. Nově BIS sledovala významné posilování vlivu velkých podnikatelských skupin na ekonomické rozhodování státu, který, ačkoliv prosazovaný legální cestou, významně zasahoval ekonomické zájmy ČR.

Zadávání zakázek

Jevy nepříznivě ovlivňující efektivitu zadávání zakázek státem ovládanými subjekty se týkaly zejména ICT odvětví, dopravy a energetiky. Velké ICT tendry narážely především na nedokonalé smlouvy z předchozích období. Smluvních mezer stávající dodavatelé zneužívali ve svůj prospěch při snaze zmařit pokusy státu vypsát otevřenou soutěž. Obvykle se jednalo o obstrukční kroky, které ve svém důsledku nutily státní subjekt prodloužit dříve uzavřenou smlouvu. Obstrukce přitom stávající dodavatelé ve snaze ochránit vlastní reputaci skrývali v některých případech tím, že pro své záměry využili třetí stranu, např. se snažili motivovat jinou společnost, aby právně napadala rozhodnutí investora.

Zadavatelé se při vypisování zakázek kromě problémů způsobených dřívějšími chybnými rozhodnutími potýkali i s řadou dalších vnitřních potíží. Stále se ukazovalo, že některé státem ovládané subjekty mají problémy vypsát zakázku tak, aniž by ji neúspěšní soutěžitelé mohli efektivně napadnout prostřednictvím dostupných právních nástrojů, a dosáhnout tím např. zrušení soutěže.

V případech, kdy zadavatel nebyl z různých důvodů povinen postupovat podle zákona o zadávání veřejných zakázek a pravidla byla stanovena např. vnitřním předpisem společnosti, závisela efektivita soutěží na schopnosti zadavatele pravidla prosadit a kontrolovat. BIS popsala několik konkrétních případů státem ovládaných společností, ve kterých se nedodržování vnitřních i vnějších norem stalo etablovaným systémem, který vedl ke značným finančním ztrátám. Podmínkou existence takového systému byla vždy vědomá, pasivní či aktivní, účast osob z vyššího managementu takové společnosti a více či méně dysfunkční kontrola vykonavatele akcionářských práv, resp. jeho zástupců v dozorčí radě. Nadále se tím potvrzovaly dřívější závěry BIS, že rozsah ztrát, hloubka dysfunkce i doba potřebná k odhalení problému a jeho napravě jsou obvykle větší u státem ovládaných akciových společností, než u státních podniků.

K transparentnosti výdajů ve státním sektoru přispěl nově zřízený registr smluv. Některé státem ovládané subjekty se však povinnost zveřejňovat informace snažily účelově obcházet. BIS zaznamenala případ, kdy státem vlastněná akciová společnost účelově emitovala veřejně obchodovatelné cenné papíry, aby tím naplnila výjimku ze zákonné povinnosti smlouvy zveřejňovat.

Mezi vnější faktory nepříznivě ovlivňující veřejné zakázky patřily zejména snahy soutěžitelů uzavírat dohody, které narušovaly řádnou hospodářskou soutěž. Podobně jako v předchozích letech

zachytila BIS nejvíce případů tohoto druhu v oblasti investic do dopravní infrastruktury. Dohody nabývaly různých podob: od dobrovolné domluvy na nabídkové ceně mezi relevantními uchazeči až po pokusy vyřadit konkurenty (nebo je přimět k dohodě) nátlakovými metodami, jako je např. hrozba obchodního bojkotu u soutěží na subdodávky v jiných tendrech.

Střet ekonomických zájmů s jinými hodnotami

Ekonomická výhodnost, ať již státem aplikovaná při výběru dodavatelů, rozhodování, zda nějaký projekt vůbec uskutečnit, či volbě zahraničně politické strategie, se často dostává do rozporu s bezpečnostními zájmy. S přibývajícimi výzvami tohoto druhu se přitom stále jasněji ukazovalo, že stát nemá v některých oblastech dostatečné nástroje (zejm. právní, technické, institucionální), aby se s nimi úspěšně vypořádal. Typickým příkladem je bezpečnost státních ICT systémů, kdy pro určité dodavatele není problém naplnit formální bezpečnostní požadavky pro účast v tendru, ačkoliv jsou jasné spojení s relevantními bezpečnostními riziky. Taková situace se i mimo ICT sektor objevovala zejména u společností pocházejících ze zemí se silným propojením firem s tamními zahraničně politickými zájmy, jako je např. Čína a Rusko.

V některých případech jsou veřejné zájmy neekonomické povahy (např. zájem na lepší zdravotní péči) naopak zneužívány pro dosažení čistě pragmatických, finančních cílů třetích osob. Ovlivňování veřejného mínění a rozhodujících autorit ve snaze přesvědčit o nezbytnosti určitého projektu s využitím zkreslených, nepravdivých nebo neúplných informací se záměrem získat ekonomický prospěch na úkor státu považuje BIS za rostoucí problém. BIS popsala několik konkrétních příkladů, kdy stát musel takové formě nátlaku čelit.

Úspěšnost obrany proti uvedeným praktikám závisí do značné míry na úrovni integrity a osobní statečnosti rozhodujících osob, které jsou v konečném důsledku konfrontovány s nepříznivými důsledky nepopulárních rozhodnutí. S odolností v těchto situacích úzce souvisí také ochrana utajovaných informací. K žádné změně nedošlo od roku 2015 v přetrvávající absenci osvědčení pro styk s utajovanými informacemi (tzv. prověrky) u některých nejvyšších představitelů významných orgánů státní správy, z nichž některé jsou zákonnými adresáty informací BIS. Komunikace BIS s příjemci jejích informací přitom ze zákona často podléhá stupni utajení, čímž však, nemá-li představitel příslušného úřadu osvědčení, vznikají omezení v případech, kdy je potřeba předat informace důležité pro výkon činností v jejich působnosti nebo bezpečnost jimi řízených organizací.

Ovlivňování regulatorních orgánů, obcházení regulace

Regulatorní orgány v nezmenšené míře čelily pokusům ovlivňovat jejich rozhodování ve prospěch partikulárních zájmů. Rizika se týkala především institucí se vztahem k energetice, dopravě, zdravotnictví a finančnímu sektoru. BIS zaznamenala jak aktivity využívající legální postupy, které negativně zasahovaly významné ekonomické zájmy ČR, tak praktiky jasně nelegální, mající znaky trestného činu, včetně korupce či vydírání.

Některé regulované subjekty se snažily získat prospěch podporou vlastních kandidátů při obsazování rozhodujících pozic v regulačních orgánech. Taková podpora byla přitom nejméně v jednom případě podmíněna příslibem ohledně budoucího postupu v konkrétní záležitosti týkající se regulovaného subjektu.

Podobně jako v roce 2015 zaznamenala BIS opakované porušování zákonných a regulatorních pravidel stanovených pro daný sektor podnikání subjekty s ruským kapitálem. U ruských společností byla minimálně v některých odvětvích pravděpodobnost výskytu i intenzita takového jednání vyšší než u subjektů s jiným původem kapitálu. Stejně zůstávaly i příčiny: propojení se šedou ekonomikou

a zneužívání legitimního podnikání k zakrývání nelegálních aktivit. V roce 2016 se navíc stupňovala i míra agresivity, s jakou se zástupci těchto společností snažili bránit legálnímu postihu v případě odhalení českými úřady.

Energetická bezpečnost

Zvláštní pozornost věnovala BIS energetice a otázkám spojeným se zajištěním energetické bezpečnosti. Ta dlouhodobě tvoří důležitou součást významných ekonomických zájmů ČR. Přestože se v řadě dílčích aspektů situace v dlouhodobém horizontu zlepšuje (diverzifikace přepravních tras ropy a zemního plynu, eliminace některých rizik spojených se skladováním ropy a ropných produktů), stále existují výzvy, se kterými se musí ČR vypořádat. Typickým příkladem je problematický rozvoj energetické infrastruktury, který naráží na jedné straně na komplikovaná pravidla povolovacích procesů a výstavby samotné a na druhé straně na cílený aktivní odpor soukromých subjektů, které se snaží bránit vzniku projektů ohrožujících jejich současné podnikání (např. vznikem konkurenční infrastruktury).

Právě velmi aktivní lobbying určitých zájmových skupin, byť ve většině svých rysů zcela legální, představoval největší riziko pro úspěšné dokončení dlouhodobých rozvojových plánů ČR v oblasti energetiky. Stát tyto své plány, mj. i z důvodu potřeby jejich stability, formuluje v několika strategických dokumentech. I přes to se stále objevovaly pokusy takto definované záměry státu zkratkovitě obejít a dosáhnout dílčích změn (např. eliminace určitého projektu) s cílem uspokojit partikulární zájem na úkor energetické bezpečnosti státu.

2.2. Organizovaný zločin

Dysfunkce na centrální úrovni státní správy

V roce 2016 docházelo, stejně jako již dříve, k neúčelnému vynakládání veřejných prostředků, které bylo navenek prezentováno jako naplňování veřejného zájmu. Základní příčinou dysfunkce tohoto typu je zažitá a praxí utvrzovaná přesvědčení, že při podpoře předmětu veřejného zájmu lze legitimně obcházet formální normy i principy dobré praxe. Tento způsob uvažování je přítom vlastní i některým vysoce postaveným státním úředníkům. V konečném důsledku pak umožňuje podporu partikulárních zájmů soukromých podnikatelských subjektů.

Přetrvávaly snahy klientelistických skupin o ovlivňování úředníků některých ministerstev a jim podřízených úřadů a o ovlivnění legislativního procesu. BIS informovala o případech, kdy se státní úředníci při výkonu funkce dostávali do zjevného střetu zájmů, a o situacích, kdy některým podnikatelským subjektům nabízejí služby, za které očekávají finanční zisk nebo jiné protislužby. Někteří státní úředníci například svým známým nabízeli pomoc s vyřízením dotací s tím, že za to vyžadovali finanční odměnu, či se angažovali ve změně rozhodnutí u zamítnuté žádosti o dotaci, nebo zjišťovali důvody vyplacení nižší dotace, než příjemce očekával.

BIS nadále sledovala případy snah o ovlivňování legislativního procesu za účelem prosazení partikulárních zájmů do výsledné podoby zákonných norem. Příkladem takových snah byl pokus některých subjektů o ovlivnění podoby vládního návrhu zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

Dysfunkce veřejné správy na regionální úrovni

BIS monitorovala dysfunkční projevy ve veřejné správě u těch regionálních celků, které z hlediska každoročně přerozdělovaného objemu veřejných financí představují ekonomicky nejvýznamnější samosprávy v ČR. S tímto stavem je spojena i masivní pozornost nejrůznějších lobbistických a vlivových skupin se zájmem o ovlivnění rozhodovacího procesu či významných městských společností.

Jako nejproblematictější se vyprofilovaly oblasti veřejného zadávání zakázek a obchodu s městským majetkem, ve kterých za přítomnosti klientelismu, korupce a střetu zájmů docházelo k nelegitimnímu či dokonce nelegálnímu vynakládání veřejných prostředků. Tato praxe byla velmi často založena na nestandardních vazbách mezi úředníky a privátními společnostmi v pozici dodavatele veřejné zakázky či obchodního partnera. Dysfunkční projevy postihovaly nejen finální fázi rozhodovacího procesu, tj. konečný výběr dodavatele, ale také jeho počáteční fázi v podobě manipulací s odbornými studiemi a posudky za účelem tendenčního ovlivnění výsledných závěrů a doporučení pro zadavatele.

Tradiční organizovaný zločin

BIS získala necíleně řadu poznatků, které patřily do působnosti orgánů činných v trestním řízení, jimž byly bez odkladu postoupeny. Šlo mimo jiné o poznatky o aktivitách organizované skupiny složené z Ukrajinců, Moldavanů a Rumunů, kteří zajišťovali přepravu a následné zaměstnávání rumunských státních občanů v zemědělství a potravinářství. Jejich praxe spočívala v nábore pracovníků v Rumunsku s příslibem vysokého výdělku. Po příjezdu do ČR byly těmto pracovníkům odebrány cestovní doklady a pod fyzickým i psychickým nátlakem vykonávali bez náležité odměny a pod neustálým, často i ozbrojeným dohledem, nucené práce. K zajištění nelegálního zaměstnávání skupina využívala účelově založené pracovní agentury.

Migrace

Pro vývoj migrační situace v ČR a v celé Evropě byla v roce 2016 rozhodující realizace zpřísněných bezpečnostních opatření na hranicích některých balkánských států (ploty, zábrany, nasazení armády ad.) a uzavření dohody EU-Turecko (v platnosti od 20. března 2016). Migrační vlna, která na balkánské trase eskalovala koncem roku 2015 a v dotčených zemích způsobila fatální kolaps ochrany státních hranic a s ní souvisejících bezpečnostně-správních procedur, byla výrazně omezena.

Nekontrolovaný pohyb cizinců byl zásadně omezen na východní středomořské trase a migrace po této trase se vrátila na úroveň roku 2014. Také migrace na centrální středomořské trase dosahovala parametrů roku 2014. Tyto skutečnosti příznivě ovlivnily situaci v Evropě. Ve většině států EU (s výjimkou zejm. Řecka a Itálie) byla migrační krize roku 2015 překonána.

To plně platí i pro ČR, která se v krizové situaci ocitla v létě 2015, kdy kulminovaly počty Syřanů, Afghánců a Iráčanů tranzitujících přes území státu.¹ Zvýšená bezpečnostní opatření ale již v říjnu 2015 eliminovala zájem uprchlíků o cestu přes ČR a počty zadržených rapidně klesly. V roce 2016 opět poklesla tranzitní migrace přes ČR, v posledním čtvrtletí roku na zcela marginální hodnoty.²

V roce 2016 bylo v ČR zaznamenáno kolem 5 300 případů nelegální migrace. Z 85 % ji tvořilo porušování pobytového režimu, kterého se nejčastěji dopouštěli občané Ukrajiny, Ruska, Vietnamu, Kuvajtu ad. Tranzitní migrace, při níž byli nejvíce zjišťováni Afghánci, Syřané a Iráčané, představovala jen asi 10 % případů.

V roce 2016 došlo v rámci EU také k částečné konsolidaci řízení o mezinárodní ochraně. Disproporce mezi údaji o počtech imigrantů a podaných žádostech o mezinárodní ochranu je nicméně projevem hlubokých nedostatků ve společné azylové politice EU a v provádění Dublinského řízení.³

V ČR se v minulých letech počty žádostí pohybovaly v intervalu 1 120 - 1 500 ročně s tendencí mírného růstu. Žadatelé z bývalých zemí SSSR tvoří 60 % agendy (zejm. Ukrajina, RF, Gruzie, Arménie), 18 % představují žadatelé z rizikových zemí Asie a Afriky (zejm. Irák, Sýrie, Afghánistán, Nigérie) a 22 % ostatní žadatelé (Kuba, Čína, Vietnam ad.). Dynamiku azylového řízení v ČR a migraci do/přes ČR ovlivňovala stejně jako v předcházejících letech především situace ve státech bývalého SSSR.

Během roku 2016 nedošlo v ČR k žádné eskalaci projevů či dopadů migrace. Kompetentní orgány státu rutinním způsobem řešily případy nelegální migrace i procedury související s rozhodováním o mezinárodní ochraně, s Dublinským řízením, s readmisemi a realizací návratů. Hlavními problémy této agendy jsou obtíže při prověřování identity cizinců a skutečnost, že v řadě případů nelze prakticky realizovat rozhodnutí o vyhoštění cizince.

Potenciální hrozbu pro ČR představovala v roce 2016 migrace občanů Ruska, převážně z Kavkazu, po trase Bělorusko – Polsko – SRN. Zpřísnění hraničních kontrol v Polsku a v SRN v létě 2016 zkomplikovalo tranzit tímto migračním kanálem, což mohlo vést k jeho odchýlení na území ČR. Tato hypotéza však nebyla v dalším průběhu roku potvrzena.

Mezi významné projevy migrace v ČR i v zahraničí, které BIS monitorovala, patřila i problematika liberalizace vízového režimu EU s Ukrajinou. Protože ČR je vedle Ruska, Polska, Itálie, SRN atp. pouze jednou z cílových zemí ukrajinské migrace, vyhodnotila BIS riziko naplnění migračních

---

¹ Ve 3. čtvrtletí r. 2015 bylo zadrženo téměř 3 000 nelegálních migrantů, ve špičkách až 200 denně.

² Podle Policie ČR bylo ve 4. čtvrtletí r. 2016 odhaleno 47 nelegálních migrantů, tj. průměrně jeden za dva dny.

³ V roce 2015 do EU vstoupilo více než jeden milion imigrantů a bylo přijato 1,3 milionu žádostí o azyl. V roce 2016 přišlo 380 000 migrantů a bylo registrováno 1 050 000 žádostí o azyl. Během let 2014-2016 jde o 1 654 000 migrantů, přičemž podány byly více než tři miliony žádostí o azyl.

hrozeb vyplývajících z liberalizace (např. příliv nelegálně pracujících či podnikajících migrantů, žadatelů o azyl, „kriminálních žvlů“) jako nízké.

2.3. Kontrarozvědná činnost

Ruskými prioritami pro rok 2016 byly vlivové a zpravodajské operace vedené v rámci či na podporu hybridní kampaně v kontextu ukrajinské a syrské krize. Oproti roku 2015 však v průběhu roku 2016 vzrostla role a intenzita aktivit ruských zpravodajských služeb na území ČR. V kontextu čínských aktivit se rok 2016 nesl ve znamení růstu intenzity a agresivity vlivových operací a nárůstu činnosti čínské špionáže na území ČR a proti českým zájmům a bezpečnosti.

BIS nezaznamenala žádné, z hlediska působnosti relevantní, aktivity zpravodajských služeb dalších států, s výjimkou zpravodajských služeb Íránu (viz kapitola 2.5. Terorismus).

Ruské zpravodajské služby nezměnily svůj extenzivní přístup k využívání nedeklarovaných zpravodajských důstojníků využívajících diplomatického krytí. Ruský diplomatický personál tak zůstává nejvýznamnějším zdrojem rizika nevědomého kontaktu se zpravodajským důstojníkem cizí moci, a dlouhodobě si tak stále drží tento negativní primát v diplomatickém sboru deklarovaném v ČR.

V oblasti vlivových operací ČR nebyla v roce 2016 (a ani před ním) primárním cílem ruské hybridní kampaně⁴. Byla ale zasažena vlivovými operacemi či aktivními opatřeními, které byly přímými či nepřímými komponenty ruské hybridní kampaně proti jiným cílům.⁵

V kontextu ruských vlivových a aktivních opatření v roce 2016 lze konstatovat, že Rusko, využívá ve svůj prospěch všech dostupných prostředků, ale (hlavně) také všech slabých i silných stránek protivníka. To znamená, že princip hybridního konfliktu spočívá:

1. ve využití všech dostupných sil a prostředků (za podmínky současné kombinace vojenských a nevojenských, resp. kinetických a ne-kinetických) proti protivníkovi;

---

⁴ Problematika hybridního konfliktu (hybrid warfare - HW) se jeví komplikovaně a definičně nejednotná, ale principy vedení HW byly dávno popsány autory jako Sun-c' (544-496 př. n. l.), Mijamoto Musaši (1584-1645) či v dílech jako „36 strategií“ (489-537). V dějinách 20. století nelze opominout sovětskou praxi aktivních opatření (jakákoliv činnost s cílem oslabit nebo zmást protivníka) a „maskirovky“ (utajení – imitace – simulace – popření – dezinformace – klamné manévry). V dnešní podobě není tedy HW projevem revoluce, nýbrž evoluce ve vedení konfliktu. Rusko se ekonomickým a vojenským potenciálem nemůže rovnat s USA a EU, ale stejně jako virus či bakterie se neustále přizpůsobuje situaci a protivníkovým schopnostem a možnostem, a to v teorii (např. gen. V. V. Gerasimov, gen. I. N. Vorobjov, plk. V. A. Kiseljov) i praxi (Krym, Donbas, Sýrie).

Evoluce HW postihuje všechny součásti ruských struktur využitelných pro HW, tedy i zpravodajské služby. V roce 2007 popsal genmjr. O. D. Kalugin aktivní opatření jako „srdce a duši“ sovětské špionáže: „Ne sběr zpravodajských informací, nýbrž subverze – aktivní opatření k oslabení západu, k vrázení klínů mezi členy západních aliancí, zejména NATO, k vyvolávání sporů mezi spojenci, k oslabování USA v očích lidí v Evropě, Asii, Africe, Latinské Americe, a touto cestou si připravovat půdu pro případ vypuknutí opravdové války.“ V červnu 2016 pak V. I. Trubnikov konstatoval: „Získat utajovaný dokument obsahující přísně tajné informace dnes nic neznamená. Základem je proniknutí do mozků těch, co vedou státy. Zpravodajský důstojník musí dosáhnout úrovně Michelangela. Nejlepší rozvědčík je renesanční člověk. Musí mít v mozku encyklopedii. Aby mohl získat informace – velmi, velmi delikátní informace – nesmí být úzce zaměřeným specialistou.“ Ruská špionáž přešla od studeno-válečného rozeštvávání Západu na vyšší úroveň. Stejně jako ruští hackeři vytvářejí uvnitř internetu sítě botnetů, ruské zpravodajské služby v podstatě usilují o vytvoření podobných sítí ze západních politiků, do jejichž myslí „proniknou, pochopí je a pak je ovládnou“, což je přístup, který vynikajícím způsobem zapadá do celého systému HW.

⁵ Hybridní kampaně vedené proti Ukrajině, NATO a EU. Stejně jako v předchozím období bylo ruským zájmem ovlivňovat českou společenskou a politickou vnitřní integritu a tím potažmo oslabovat EU a NATO (pokud sečteme ruské aktivity v posledních letech v kyberprostoru, propagandě, operace na Ukrajině, v Sýrii, únos estonského zpravodajského důstojníka z Estonska do Ruska, ruské příhraniční operace v Evropě, je zřejmé, že EU a NATO čelí ruské hybridní kampani).

2. v lapení protivníka do pasti jeho vlastních definic a schémat (operačních, obranných, varovných atp.), tj. protivníka na konci strčíme do jámy, kterou si sám vykopal a postavil se na její okraj;
3. v cíleném působení pod i nad reakčním prahem protivníka, tj. v kombinaci akcí, které způsobí paralýzu protivníka (např. neschopnost správně vyhodnotit situaci či nejistota ohledně adekvátnosti reakce – jde o vojenský útok či ne?), či jeho neadekvátní reakci (např. mediální hysterie, unáhlené a chybné reakce, které se stanou vodítkem pro plánování dalšího vedení HW, resp. jeho dílčích složek).

V roce 2016 ruské vlivové a zpravodajské operace v ČR korespondovaly s popsány teoretickými schématy. Tyto ruské vlivové a zpravodajské aktivity jsou v první řadě ruskou ingerencí do českých vnitřních záležitostí (ve škále vlivových opatření od bílé po černou). Ve strategické rovině jsou však vnímány jako součásti ruských hybridních kampaní proti Ukrajině, NATO a EU.

To, co BIS uvedla o ruských aktivních opatřeních a vlivových operacích vedených v kontextu dění na Ukrajině v roce 2015 (zejména aktivity na webu a činnost nevládních organizací atp.), platilo i v roce 2016. Ruská strana tento základ podržela a dále rozvinula, a to zejména ve smyslu vyšší angažovanosti ruských zpravodajských entit.

Pokračoval fenomén českých občanů nelegálně (z Ruska) cestujících na problematiska území Ukrajiny (Donbas, Krym). Při těchto cestách čeští občané využívají, byť třeba nevědomě, skrytou asistenci ruských tajných služeb. Přítomnost ruských zpravodajců, a v některých případech i fotografie z těchto cest, zpochybňovaly údajně soukromý charakter těchto výletů.

Rusko a jeho zpravodajské služby, v rámci subverzních aktivit namířených proti zachování svrchovanosti a územní celistvosti Ukrajiny, koordinovaly a financovaly činnost tzv. nevládních organizací, které (pod pláštěm obhajoby práva na národnostní sebeurčení a zlepšení situace menšin na Ukrajině) prováděly šedá a černá aktivní opatření proti územní celistvosti Ukrajiny. Představitelé „nevládních“ entit přímo či nepřímo řízených ruskou mocí a jejími zpravodajskými službami systematicky usilovali o získání podpory českých parlamentních a neparlamentních politických stran a představitelů vrcholných orgánů české státní správy. Někteří čeští občané tak vědomě či nevědomě participovali na zpravodajské agresi cizí moci proti integritě třetího státu. V souvislosti s těmito aktivitami bylo velmi zajímavé sledovat, jak se pod ruskou taktovkou „bratří“ entity z extrémní či ortodoxní pravice a levice, či skalní zastánci a smrtelní odpůrci Benešových dekretů.

Na poli klasického sběru zpravodajských informací dominovala ruským zájmům v ČR politická rozvědky. Ruské zpravodajské služby v ČR dlouhodobě disponují kvalitní sítí informačních, přístupových a vlivových kontaktů, kterou dále rozvíjely. Dotčení Češi nepředávají ruské straně utajované informace, ale ve velkém rozsahu jí vyzrazují citlivé interní informace. Byť Rusové získávali informace neutajované, jejich charakter a rozsah způsoboval ČR větší škody, než vyzrazení informace utajované (viz pozn. pod čarou č. 4, citát V. I. Trubnikova).

V roce 2016 se významně nezměnily počty čínských zpravodajských důstojníků působících v rámci čínské diplomatické mise v ČR. Zvýšily se však počty zpravodajců cestujících do ČR v rámci čínských oficiálních delegací a především došlo ke zvýšení počtu, agresivity a intenzity čínských zpravodajských operací proti českým cílům a zájmům. Čínské zpravodajské služby při svých operacích na českém území využívají služeb a spolupráce čínské krajské komunity v ČR.

Čínskou prioritou již nebylo rozšiřování a prohlubování vlivové infiltrace české politiky a složek české státní moci (byť i tyto aktivity pokračovaly), nýbrž využití těchto kapacit ve prospěch čínských

vnitro a zahraničně-politických zájmů. Dominantním zájmem Číny a jejích zpravodajských služeb v ČR byla eliminace tibetské otázky a narušení česko-taiwanských vztahů.

Čínské zpravodajské a vlivové operace v ČR byly také spojeny s termínem, který je primárně spojován spíše s Ruskem, a tím je hybridní kampaň. Jako příklad (včetně využití tzv. modrých mužičků⁶) mohou posloužit čínské aktivity prováděné v kontextu sporů v Jihočínském moři. Stálý rozhodčí soud v Haagu rozhodl 12. července 2016 na základě Úmluvy OSN o mořském právu v neprospěch ČLR a ve sporu o oblasti v Jihočínském moři vyhověl stížnosti Filipín. Podle vyneseného rozsudku Čína porušuje svrchovaná práva Filipín, nemá historický nárok na sporné ostrovy v Jihočínském moři a navíc způsobila nenapravitelné ekologické škody při průzkumu přírodních zdrojů a budování umělých ostrovů v oblasti.

V souvislosti s vyvrcholením čínsko-filipínského sporu o oblast Jihočínského moře zesílila v ČR aktivita osob napojených na čínské zpravodajské služby. Exponenti čínských zpravodajských služeb v ČR intenzivně hledali podporu čínského stanoviska v uvedeném sporu nejen v čínské komunitě v ČR, ale především na české politické a akademické scéně. V českých médiích se objevily výrazně pro-čínské články a interview, za jejichž vydáním stála čínská ambasáda v Praze. Cílem těchto aktivit bylo ovlivnění mínění české veřejnosti, potažmo i čínské, vzhledem k faktu, že články byly překládány a publikovány na čínských zpravodajských serverech, a vytvoření dojmu, že obyvatelé i političtí představitelé ČR stojí na čínské straně.

---

⁶ Modří mužičci: údajně čínští civilisté – rybáři, kteří na svých civilních lodích obtěžují či ohrožují plavidla jiných států pohybující se ve sporných vodách Jihočínského moře, které si nárokuje Čína. Tyto nepravděpodobné námořní milice mají pravděpodobně řádově stovky mužů a motorových lodí a mají základnu na ostrově Hainan.

2.4. Ochrana ústavnosti a demokratických základů státu

V roce 2016 nezaznamenala BIS žádné aktivity, které by z pohledu zpravodajské služby představovaly konkrétní hrozbu a bezprostřední ohrožení demokratických základů ČR.

Protiimigrační a protimuslimské aktivity

BIS v souvislosti s uprchlickou krizí pokračovala v monitorování subjektů akcentujících téma imigrace a islamizace ČR a Evropy a ve vyhodnocování bezpečnostních rizik plynoucích z jejich aktivit, zejména šlo o nebezpečí šíření xenofobie, rasismu a dalších forem nesnášenlivosti.

Vedle pravicových extremistů BIS sledovala i činnost subjektů, které nelze označit a priori za extremistické, ale spíše za populistické, u nichž existovalo riziko, že šířením svého jednostranného a tendenčního postoje k islámu a muslimům či dokonce lživých tvrzení mohou manipulovat s veřejným míněním a přispět k vyvolání pocitu strachu a napětí ve společnosti.

Tematicky se příznivci tohoto spektra zaměřovali na nejrůznější jevy související s migrací – odpor vůči imigrantům z řad muslimů, nesouhlas s vládní politikou v této oblasti či s povinnými kvótami pro přijímání uprchlíků, odpor proti EU atp.

Lze konstatovat, že působení protiimigračního hnutí přispělo k polarizaci české společnosti a vzrůstající radikalizaci názorů u části veřejnosti (nejen u odpůrců, ale i u zastánců imigrace) a jejich nedůvěře v demokratické hodnoty. Někteří odpůrci imigrace z řad běžných obyvatel se postupně stávali ve svých projevech agresivnějšími a ve své podstatě se nijak zásadně v radikálnosti své rétoriky nelišili od pravicových extremistů. Tento trend byl nejvýraznější na internetu, zejména na sociálních sítích.

V průběhu roku však bylo rovněž patrné, že se vyostřená debata stala impulsem pro racionální společenskou diskusi o migraci a jejích dopadech na měnící se společnost nejen v ČR, do níž se zapojili vedle politiků i akademici a novináři. Veřejnost se díky ní mohla lépe seznámit s názory politické reprezentace ČR a řady odborníků a rovněž měla k dispozici více objektivních informací. Společně s reálným stavem migrace v roce 2016 to přispělo k určitému snížení celospolečenského napětí a zklidnění situace.

Existence široké celospolečenské diskuse ovlivnila i samotné protiimigrační hnutí, které v průběhu roku oslabovalo a ztrácelo svůj mobilizační potenciál. Heterogenní protiimigrační spektrum zůstalo i přes dílčí dočasnou spolupráci některých subjektů velmi roztržité a navzdory různým proklamacím o potřebě sjednocení všech vlasteneckých sil se ještě dále štěpilo. Důvodem neschopnosti a neochoty spolupracovat byly nejen vzájemné názorové rozdíly, osobní animozity a nevráživost čelných představitelů uskupení, ale i konkurenční boj před podzimními krajskými a senátními volbami. Populistické subjekty, které opanovaly daný prostor, odmítaly spojenectví s pravicovými extremisty i s ohledem na vlastní diskreditaci. Nakonec tak všechny protiimigrační strany s výjimkou jediné u voleb zcela propadly.

Upadající zájem běžné veřejnosti o téma migrace se projevil poklesem počtu protiimigračních veřejných shromáždění, snížením počtu jejich účastníků a nižším zastoupením běžných občanů.

Většina protiimigračních akcí by měla sama o sobě poklidný charakter, docházelo při nich však ke střetům vyvolaným oponenty z řad zastánců imigrace, především levicových extremistů. Ke skutečně nebezpečným formám protestů, jako zapalování uprchlických zařízení či fyzickým útokům na imigranty, nedocházelo. Většina radikálnějších projevů měla pouze verbální podobu a objevovala se zejména na internetu.

Nestátní paramilitarismus

S migrační krizí rovněž souviselo pokračující formování nejrůznějších paramilitárních a domobraneckých skupin, jejichž cílem bylo připravit se na potenciální zamezení vstupu nelegálních imigrantů do ČR a monitorování bezpečnostní situace v ulicích měst. Svým působením se snažily vyvolat dojem, že české bezpečnostní složky nejsou schopné zvládnout situaci a ochránit území ČR a její občany. Jejich aktivity však nepředstavovaly konkrétní hrozbu pro bezpečnost a demokratické základy ČR. Z jejich strany rovněž nedocházelo k užívání násilí.

Složení členské základny, ale i úroveň a míra aktivit paramilitárních a domobraneckých uskupení se odvíjely od stavu uprchlické krize. S oslabením tématu migrace oslabovaly i zainteresované skupiny a snížil se zájem běžných obyvatel o zapojení a aktivní působení v nich.

Paramilitární a domobranecké skupiny tvořilo široké spektrum osob různého ideologického zaměření, od čistě pravicových extremistů, přes bývalé členy ozbrojených sborů, příznivce výcviku střeleckých a bojových dovedností, vyznavače kurzů přežití atd., až po běžné občany obávající se o bezpečnost svou a svých rodin. Většina z nich zaujímal výrazně proruské postoje, které primárně pramenily z jejich protizápadní orientace – z odporu proti USA a nadnárodním společenstvím jako NATO či EU.

Pravicový extremismus

Pravicově extremistická scéna se koncem roku 2016 nacházela v krizi. Ke zlepšení situace jí v průběhu roku nepomohlo ani zaměření se na protiimigrační a protimuslimská témata, neboť vliv jejich představitelů v celém protiimigračním hnutí byl spíše menší. Vzhledem k postupné „vyčpělosti“ tohoto tématu jej pravicoví extremisté, stejně jako další subjekty, pojímali většinou v širším kontextu – např. jako nesouhlas s EU a její politikou, protest proti stávající politické reprezentaci, vymezení se vůči „pražské kavárně“ atp. Většina ostatních témat, např. dříve tradiční protiromská rétorika, ustoupila až na výjimky do pozadí. V obdobném duchu se nesla i jejich kampaň před říjnovými krajskými a senátními volbami.

V souvislosti s protimuslimskými a protiimigračními aktivitami nespáchali pravicoví extremisté žádné závažné fyzické útoky. Vyšetřován a široce medializován byl začátkem roku případ napadení a pobodání, který ale pro závažné pochybnosti o samotném průběhu skutku nakonec policie odložila. S protiimigračními aktivitami byl také spojován únorový útok maskovaných pravicových hooligans na Autonomní sociální centrum Klinika, které se stalo terčem útoku spíše jako symbol levicových aktivit a nikoliv primárně pro svou proimigrační činnost.

Jinak se příznivci krajní pravice dopouštěli méně závažných, převážně verbálních přečinů. Jejich pachatelé byli většinou pravicoví extremisté z řad hooligans, kteří mají na současné pravicově extremistické scéně největší sklony k výtržnostem či násilí.

Z počátku roku byly různé pravicově extremistické skupiny schopny jisté pragmatické spolupráce, zejména na lokální úrovni, ale v dalším průběhu roku docházelo k rozměňování vzájemné podpory. Krajně pravicové politické strany, které nezískaly vyšší podporu veřejnosti, mají v současnosti zcela marginální význam. Jejich neúspěch v říjnových volbách ještě více posílil krizi krajně pravicové scény a vedl k jejímu dalšímu oslabení. Vedle politických stran byla aktivní i další malá pravicově extremistická uskupení, jejichž aktivity byly nevýznamné a nepředstavovaly z globálního pohledu výrazné bezpečnostní riziko.

Ke kontaktům mezi českými a zahraničními pravicovými extremisty docházelo nejčastěji na úrovni jednotlivců. Nejvýznamnějším projevem institucionalizované spolupráce bylo zapojení do evropské platformy Alliance for Peace and Freedom.

Nadále docházelo k pořádání pravicově extremistických akcí s hudební produkcí. Obecný charakter těchto akcí nebyval většinou otevřeně pravicově extremistický.

Levicový extremismus

Uprchlíká krize v Evropě byla přetrvávajícím mobilizačním tématem i pro větší část krajně levicové scény, nicméně v důsledku menšího zájmu o toto téma u odpůrců migrace došlo paralelně k utlumení aktivit levicových extremistů na podporu imigrantů. Spolupráce mezi levicovými extremisty a různými občansko-právními aktivisty fungovala v této oblasti v rámci „boje proti společnému nepříteli“. Část levicových extremistů se skrze aktivity na podporu uprchlíků snažila získat nové podporovatele do svých řad, leč neúspěšně.

Bezpečnostní riziko představoval především boj antiautoritářů proti odpůrcům migrace, který se neomezoval pouze na pravicové extremisty. V průběhu roku docházelo opakovaně ke snahám narušit demonstrace jak pravicových extremistů, tak populistů, kteří svolávali protiimigrační shromáždění. Zvláště militantnější stoupenci se snažili fyzicky napadat své oponenty, nicméně až na výjimky k narušení veřejného pořádku nedocházelo.

Významným aktivizačním tématem a určitým stmelujícím prvkem pro velkou část krajně levicové scény bylo v průběhu roku Autonomní sociální centrum Klinika a okolnosti jeho provozu, neboť po vypršení roční nájemní smlouvy se stalo v březnu opět nelegálním squatem. Vedle alternativně smýšlejících aktivistů a podporovatelů squatterských a autonomních aktivit se v něm scházeli anarchisté, včetně stoupců militantních směrů.

Pozornosti, projevů solidarity a podpory se centru dostávalo jak od antiautoritářských a trockistických skupin v ČR i ze zahraničí, tak od poměrně širokého spektra jednotlivců od některých politiků přes jednostranně zaměřené novináře až po některé názorově úzce orientované lidsko-právní aktivisty. Vyjadřovaná podpora často postrádala širší kritický pohled na všechny souvislosti, což se projevovalo zejména bagatelizací rizik plynoucích z levicově extremistických aktivit.

Antiautoritářské skupiny byly nadále fragmentované a nenašla se výraznější postava, která by je sjednotila. Jejich členská základna zůstala slabá. Úroveň aktivit anarchoautonomního hnutí byla přibližně stejná jako v předchozím období.

K výraznější změně oproti předchozímu roku došlo v modu operandi přímých akcí. Militantní anarchisté se v roce 2016 přihlásili pouze k jednomu žhářskému útoku. Se stejným či podobným cílem však využívali taktiku, při níž prostřednictvím poplašných anonymních e-mailů zaslaných do řady médií, policii či jednotlivým novinářům opakovaně nahlašovali uložení nástražných výbušných systémů, popřípadě další bezpečnostní hrozby.

Radikálně komunistická část levicově extremistické scény jako celek nadále stagnovala. Dílčí aktivizace se projevila jen u některých trockistických skupin, jejichž představitelé pořádali více vlastních akcí a snažili se o vlastní prezentaci na veřejnosti. Značná část jejich aktivit se odehrávala na internetu, zejména na sociálních sítích.

Zbytek radikálně komunistické scény byl roztržštěn do několika marginálních kolektivů, kterým se nadále nedařilo přivést do svých řad větší množství nových sympatizantů. Některé byly téměř nečinné, a to i na internetu.

2.5. Terorismus

Celosvětová situace v oblasti terorismu se v roce 2016 promítla do vývoje v ČR. Aktivita Islámského státu (IS) v Iráku a v Sýrii, stejně jako teroristické útoky jeho příznivců v evropských státech, vyvolaly negativní reakce mezi českými muslimy i českou většinovou společností. Na tento vývoj reagovala BIS intenzivnější činností v oblastech boje proti šíření islamistické radikalizace, aktivitám mezinárodních teroristických sítí a procesu zneužití migrace islamistickými teroristy k průniku do EU. Kromě toho se BIS věnovala problému kurdských milicí a jejich možné podpory, financování terorismu a působení zpravodajských služeb Íránu.

BIS zaznamenala několik jednotlivců, kteří se ve svých projevech inspirovali myšlenkami vycházejícími z islamistických ideologií. Nositelé těchto myšlenek však zůstali ve svých názorech osamoceni, nedostali v průběhu roku prostor k tomu, aby své názory a postoje mohli šířit v české muslimské komunitě, jejíž umírněný charakter tak byl zachován.

Oficiální muslimské organizace byly i v průběhu roku 2016 pasivní. Jejich vedení se pod okolnostmi způsobenými negativním vnímáním islámu a muslimů českou společností omezilo pouze na minimum mediálních výstupů. Aktivitu tak stále intenzivněji přebíraly organizace, které nebyly registrovány jako náboženská společnost. Šlo např. o soukromé islámské centrum, které se i s podporou některých českých konvertitů snažilo o prezentaci islámu a muslimů v ČR. Toto centrum se v srpnu výrazně podílelo na organizaci demonstrace „Muslimové proti terorismu“, jejímž cílem bylo vymezit se proti teroristickým aktivitám muslimů ve světě a poukázat na to, že muslimové v ČR s nimi nesouhlasí.

Jako jeden z radikalizačních faktorů muslimské komunity v ČR vyhodnocovala BIS projevy islamofobie. Islamofobní tendence části české společnosti se projevily v podobě několika akcí zaměřených proti muslimům a islámu v ČR. Šlo např. o pálení koránu před brněnskou mešitou, inscenované napadení Prahy Islámským státem, nebo zveřejnění seznamu teplických muslimských podnikatelů. Tyto akce nevyvolaly žádnou negativní reakci muslimské komunity.

BIS se podílela i na prověřování aktivit prvního občana ČR, který se rozhodl připojit se k bojovníkům IS. Tento člověk byl v Turecku zadržen a navrácen zpět do vlasti. Jako konvertita se radikalizoval prostřednictvím islamistické propagandy na internetu. V prosinci byl následně obžalován z přípravy zločinu teroristického útoku.

S kurdskou otázkou byla spojena událost, která zasáhla do česko-tureckých vztahů. V Praze byla na jaře otevřena propagační kancelář kurdských milicí YPG, která však byla v průběhu roku uzavřena. Jedním z důvodů byl nezáměr místní kurdské komunity spojený s nedostatkem finančních prostředků.

BIS se mimo jiné věnovala aktivitám některých Čechů, kteří se zapojili do podpory kurdských milicí bojujících proti IS. Jejich počínání, kdy nelegálně překračovali hranice mezi státy blízkovýchodního regionu, bylo možné vnímat jako krajně nebezpečné. Pokud nebyli přímo ohroženi na životech, hrozilo jim minimálně obvinění z podpory terorismu. V těchto případech BIS nezjistila žádné informace o jejich podílu na činnosti, kterou by bylo možné hodnotit jako teroristickou.

Přestože se od roku 2015 počty islamistických radikálů odjíždějících z Evropy do Sýrie/Iráku snížily, zůstávaly bezpečnostním rizikem v roce 2016 zejména návraty těchto zahraničních bojovníků. Pozornost BIS zaměřila na zahraniční bojovníky, kteří v minulosti dobrovolně opustili ČR, aby se mohli připojit k IS. Nešlo o české občany, ale o cizince dříve žijící na našem území. Prioritním cílem BIS tak byla nejen detekce nových odjezdů, ale také zabránění návratu zahraničních bojovníků do ČR. BIS také

věnovala svou pozornost rozkrytí stykových bází těchto rizikových osob, které by mohly využít při svém návratu do ČR. BIS se v průběhu roku podařilo díky novým poznatkům potvrdit předchozí odjezd jedné takové osoby k teroristickým organizacím v Libyi a Sýrii. BIS dále získala detailnější informace o osobních kontaktech jednoho zahraničního bojovníka, který žil v ČR a v roce 2015 se připojil k IS. Pro většinu navrátilců z bojů v Sýrii/Iráku nebyla ČR cílovou destinací, ale její území mohlo být podobně jako během roku 2015 využíváno k jejich dalšímu tranzitu dál do západní Evropy.

Jedním z určujících faktorů ovlivňujících bezpečnostní situaci v Evropě byla migrace ze severní Afriky, Blízkého a Středního východu. V této oblasti se BIS mj. zaměřovala na patologické jevy spojené se zneužíváním pobytových a azylových procedur migranty z uvedených regionů. Účelové sňatky s občany některého ze států EU nebyly jediným sporným způsobem, jakým se tyto osoby snažily legalizovat svůj pobyt. V ČR byl zaznamenán v Evropě rozšířený jev, kdy migranti v azylovém řízení uváděli nepravdivé údaje, které nelze spolehlivě ověřit. Často šlo o smyšlené pronásledování teroristickými uskupeními v zemích jejich původu. Opakovaně se také objevovaly snahy zneužívat statut povolení k pobytu na území ČR za účelem studia. Na našem území působilo několik soukromých vzdělávacích společností, jejichž hlavním obchodním plánem bylo zjevně vytváření zisku z poplatků za zajištění povolení k pobytu v ČR cizincům za účelem studia. Další využívanou možností, jak snáze proniknout do schengenského prostoru, byly rehabilitační a léčebné pobyty nebo doprovod pacientů – účastníků těchto pobytů. Tímto způsobem mohou na naše území proniknout osoby s vazbami na islamistické sítě, které operují v severní Africe nebo na Blízkém východě.

Mimo výše uvedené zaznamenala BIS na našem území působení uzavřené etnické komunity původem ze střední Asie, jejíž členové jsou žadateli o azyl v ČR. Integrace této komunity je vzhledem ke kulturním odlišnostem a vyznávané specifické formě islámu komplikovaná. Její uzavřenost, vyplývající ze striktního dodržování principů radikálního výkladu islámu, a s tím spojené projevy nepřátelství vůči české společnosti byly bezpečnostním rizikem. Tato komunita působila odděleně od zavedené české muslimské komunity.

BIS v roce 2016 monitorovala dění i v dalších etnických komunitách, ve kterých je dlouhodobě zaznamenána vyšší míra kriminality. Ta je z hlediska problematiky radikalizace vážným rizikem, protože v posledních dvou letech se stále více pachatelů teroristických útoků v Evropě radikalizovalo ve věznicích, v prostředí zločineckých gangů, pouličních kapsářů či uživatelů drog. Jednou z takových společenských skupin ohrožených kriminalitou a možnou následnou radikalizací je maghrebská⁷ komunita. Někteří Maghrebané poměrně často páchali trestnou činnost, jako jsou podvody, krádeže či distribuce drog. Některé osoby maghrebského původu žijící v ČR tak potvrzovaly zkušenosti ze západní Evropy, kde komunity Maghrebanů patří mezi společenské skupiny, u nichž se projevují potíže s integrací do západní většinové společnosti.

BIS se v oblasti hrozeb spojených s šířením islámského extremismu a terorismu zaměřovala mimo jiné i na aktivity Iráčanů, kteří byli v minulosti úzce svázáni s bývalým iráckým režimem Saddáma Husajna. Obecně totiž platí, že jádro teroristické organizace IS tvoří právě příznivci bývalého iráckého režimu. V ČR v prostředí irácké komunity působili jedinci, kteří mají minulost spojenou s vládním a bezpečnostním aparátem bývalého iráckého režimu, nicméně v roce 2016 se mezi nimi neobjevil jedinec, který by představoval riziko pro zachování bezpečnosti ČR.

---

⁷ Maghreb (arab. západ) – část severozápadní Afriky vymezená státy Mauritánie, Maroko, Alžírsko, Tunisko a Libye.

Bez ohledu na diskuse o rušení sankcí proti Íránu se BIS opět soustředila na zpravodajské aktivity této země. Íránské zpravodajské služby byly v Evropě nadále velice aktivní. BIS zaznamenala působení osob podezřelých ze zpravodajských aktivit ve prospěch Íránu také v ČR. V roce 2016 sice nebyla naplněna hrozba, kterou Írán v souvislosti s podporou terorismu obecně představuje, jeho možnosti útočit na území Evropy ale zůstaly nedotčeny. V této věci mu je významným spojencem libanonské teroristické hnutí Hizballáh, které je v Evropě také skrytě aktivní. Logistická činnost tohoto hnutí byla zaznamenána i v ČR.

Boj proti terorismu snad ještě více než v předchozích letech potvrdil důležitý význam mezinárodní spolupráce, bez které by nedošlo k odhalení mnoha teroristických útoků a k následnému přijetí opatření, kterými jim bezpečnostní složky zabránily. Teroristické sítě přímo či nepřímo navázané na IS a další džihádistické organizace rozšířily svoji působnost nejen celoevropsky, ale v jistém smyslu téměř celosvětově. Globální šíření terorismu bylo umožněno vysoce účinnou džihádistickou propagandou šířenou v prostředí sociálních sítí. Vysoká efektivita byla zaručena menším důrazem na ideologické nuance, ale o to větší prezentací absurdně brutálního násilí. Tento zjednodušený komunikační kód teroristů se uchytí a přivábí mnoho dobrovolníků zejména do řad IS. Přestože je konec organizační struktury IS v následujících letech nevyhnutelný, budou bezpečnostní rizika terorismu nadále přetrvávat kvůli nenávisti, kterou zasel prostřednictvím své propagandy.

2.6. Proliferační zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, konvenčních zbraní a výbušnin

Jaderné, chemické a biologické, tj. bakteriologické a toxinové, zbraně hromadného ničení a jejich nosiče (ZHN) jsou v ČR z mezinárodního obchodu zcela vyloučené. Zákonná opatření⁸ vyplývají z mezinárodních smluvních závazků ČR bránit šíření (proliferační) ZHN, jakými jsou mj. mezinárodní kontrolní režimy⁹.

Úkolem BIS je v této oblasti včas informovat o konkrétních událostech, jevech nebo trendech spojených se zahraničním obchodem s kontrolovanými položkami a obcházením nebo nedodržováním dalších závazků ČR ze sankčních opatření mezinárodního společenství proti konkrétním zemím, subjektům nebo entitám.

K dlouhodobě proliferačně nejrizikovějším zemím patří KLR, Írán a Sýrie. Pro výzkum, vývoj a výrobu ve vojenských programech tyto země v zahraničí poptávají nejrůznější zařízení, speciální materiály, technologie i know-how, a to i s parametry mezinárodně kontrolovaných položek. Vývozy takového zboží a přijímání plateb za ně mezinárodní sankce znemožňují, a proto jsou k takovým obchodům využívány různé formy jejich zakrývání s cílem znemožnit identifikaci skutečných uživatelů vyváženého zboží. K tomu obě strany obchodů často využívaly reexporty zboží ze třetích zemí, např. z Číny do KLR nebo ze Spojených arabských emirátů a Turecka do Íránu, na který se i přes zmírnění mezinárodních sankcí v oblasti jaderného programu nadále vztahují sankce na konvenční zbraně a raketový program.

Jedním z cílů sankčních opatření EU proti Rusku bylo zamezit dodávkám do ruských zbrojovek. Obcházení či porušení taxativních výjimek z těchto sankcí je neplněním předpisů EU se všemi dopady pro členskou zemi. I v roce 2016 BIS zaznamenala vysoce tolerantní přístup k využívání výjimky na dokončení obchodů uzavřených před přijetím sankcí proti RF, tj. před 1. srpem 2014.

U vývozu vojenského materiálu z ČR byly zásadní požadavky mezinárodního společenství vyplývající z tzv. zbrojních embarg Rady bezpečnosti OSN, EU a OBSE (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě), např. proti Jemenu, Somálsku nebo Ázerbájdžánu. Některé povinnosti spojené s vývozy mezinárodně kontrolovaných položek do zahraničí se týkaly také nakládání v ČR, např. u kazetové munice, která je vyloučená ze zahraničního obchodu s vojenským materiálem¹⁰, včetně zprostředkování (brokeringu) zahraničního obchodu. BIS identifikovala konkrétní tuzemskou internetovou nabídku kazetové munice a submunice, přestože se soukromoprávní subjekty v ČR mohly podílet pouze na její likvidaci a jiné držení kazetové munice pro obchodní účely bylo zákonem vyloučeno.

---

⁸ Např. zákon č. 594/2004 Sb., jímž se provádí režim Evropských společenství pro kontrolu vývozu zboží a technologií dvojího užití; zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem; zákon č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v ČR omezuje z bezpečnostních důvodů nebo zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů.

⁹ Australská skupina (*Australia Group, AG*), Kontrolní režim raketových technologií (*Missile Technology Control Regime, MTCR*) posílený o Haagský kodex (*The Hague Code of Conduct, HCoC*), Skupina jaderných dodavatelů (*Nuclear Suppliers Group, NSG*), Zanggerův výbor (*Zangger Committee, ZC*), Wassenaarské ujednání (*Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies, WA*) a rezoluce RB OSN č. 1540 (2004).

¹⁰ Zákon č. 213/2011 Sb., o zákazu použití, vývoje, výroby, skladování a převodu kazetové munice a o jejím zničení.

S rozvojem internetových obchodů rostl počet nabídek a poptávek i po dalších rizikových komoditách, včetně prekurzorů výbušnin. Ještě větší riziko představovaly internetové návody k přípravě nebo výrobě funkčních výbušnin nebo výbušných nástražných systémů, a to i s některými poměrně zdařilými audiovizuálními návody. Proto BIS informovala oprávněné orgány o konkrétních poznacích a upozorňovala na neplnění nebo obcházení zákonných povinností, lobbistické snahy o rozvolňování kontrolních mechanismů pro nakládání a zahraniční obchod, které se ale týkají i skutečně rizikových komodit, k jejichž zneužití v zahraničí dochází.

2.7. Kybernetická bezpečnost

Obdobně jako v minulých letech monitorovala BIS problémy spojené s fungováním informačního systému Visapoint provozovaného Ministerstvem zahraničních věcí. V minulosti, především pak v roce 2015, se podařilo mnoho těchto problémů úspěšně odstranit, některé však přetrvávají.

Stálým problémem IS Visapoint zůstávají zápisy do systému prováděné automatizovanými softwarovými nástroji. Ty zaregistrují značné množství volných termínů pro pohovory, které jsou nezbytnou součástí žádostí o vízum, a brání tak běžným žadatelům zaregistrovat se standardním způsobem na pohovor na českém zastupitelském úřadu. Běžní žadatelé pak nemají jinou možnost, než od tzv. zprostředkovatele zaregistrovaný termín na pohovor za značnou finanční částku odkoupit.

V průběhu roku BIS informovala MZV o skutečnosti, že někteří ze zprostředkovatelů zápisů na volné termíny pohovorů našli způsob překonání pokročilého ochranného prvku reCAPTCHA, který MZV v té době využívalo v IS Visapoint jako ochranu proti automatizovaným softwarovým nástrojům. Ze snahy zprostředkovatelů zápisů překonat prvek reCAPTCHA je zřejmé, že registrace na volné termíny pohovorů je i nadále oblastí, ve které se pohybují značné finanční prostředky.

České hackerské skupiny

V průběhu roku 2016 BIS zjistila, že členové české hackerské skupiny objevili zranitelnosti na webových portálech několika státních institucí a na serveru hostujícím internetové stránky významného českého státního představitele. Skupina využila těchto zranitelností a umístila na portály skript na ovládání serveru (tzv. shell). S ohledem na dřívější i ostatní aktivity hackerské skupiny bylo možné předpokládat snahy o využití objevené zranitelnosti k finančnímu obohacení. Informace o zranitelnosti se mohla tato skupina pokusit prodat ať již přímo dotčeným státním institucím nebo např. osobám z hackerského prostředí.

Skupina objevila na portálu jedné v ČR působící banky konkrétní zranitelnost. Totožná skupina umístila do informačního systému další banky působící v ČR tzv. shell, který jejím členům pravděpodobně umožňoval přistupovat k dalším bankovním systémům. Tento shell měl zároveň sloužit jako tzv. backdoor, a měl tak členům skupiny umožňovat utajený přístup do informačního systému banky i v případě, že by byla odstraněna (tj. opravena nebo zablokována) zranitelnost, již zneužili k prvotnímu průniku do zmíněného informačního systému.

V závěru roku informovala BIS o plánech českých Anonymous uskutečnit elektronické útoky proti webovým portálům českých státních institucí v rámci akce Million Mask March (celosvětový hromadný pochod organizovaný „hnutím“ Anonymous), která se konala 5. listopadu 2016. Na základě obdobných případů z minulosti bylo možné předpokládat nejspíše jednoduché útoky typu (D)DoS, případně defacement, tedy takové útoky, které již čeští Anonymous v minulosti úspěšně provedli.

Zranitelnosti

BIS při šetření ke kompromitacím síťových zařízení kyberšpionážní kampaní získala také informace o konfiguraci portů na některých IP adresách patřících do rozsahu několika českých ministerstev. Některé porty otevřené do internetu umožňovaly přímý přístup k autentizačním formulářům využívaným pro administraci síťových zařízení umístěných na IP adresách spravovaných ministerstvy, v některých případech byla stále používána zastaralá varianta Key Exchange Algorithm, jejíž zranitelnosti již byly publikovány v otevřených zdrojích. BIS rovněž zjistila, že některá síťová zařízení měla v té době již zastaralý firmware.

V průběhu roku poskytla BIS Národnímu bezpečnostnímu úřadu informace o rozcestníku, který umožňuje přístup k doménám využívaným pro elektronické útoky. Tyto domény pak zpravidla slouží pro phishingové útoky, nebo jsou zdrojem pro stažení škodlivých kódů. Útoky z nich vycházející pravděpodobně souvisejí s kyberšpionáží či obecně s kybernetickým zločinem. Jejich existence představuje bezpečnostní riziko především pro možnost kompromitace kritické informační infrastruktury nebo významných informačních systémů na území ČR a následné špionáže či napadení.

Ruská kybernetická špionáž

BIS v roce 2016 pokračovala v šetření započatém již v roce 2015 zaměřeném na možnou kompromitaci routerů na IP adresách ve správě dvou českých státních úřadů. BIS získala nové informace technického charakteru, které mohly napomoci k odhalení případné kompromitace konkrétních routerů.

Kampaň APT28/Sofacy je v současné době zřejmě nejaktivnější a nejviditelnější ruskou kyberšpionážní kampaní s velice rozmanitými oblastmi působnosti - od primárních oblastí diplomacie a vojenství přes vědu a výzkum až k akademické sféře. Ačkoliv jde o jednu z nejstarších, nejlépe popsaných a i v otevřených zdrojích identifikovaných kyberšpionážních kampaní, je její efektivita stále značná a lze předpokládat, že bude pokračovat i v budoucnu. Kampaň APT28/Sofacy necílí pouze na data jako taková, ale v poslední době se zaměřuje na krádeže osobních údajů a přihlašovacích údajů do informačních a komunikačních systémů. Zcizená data a informace mohou být využívány k nejrůznějším účelům - ať již k politickým nebo vědecko-průmyslovým, nebo například k dehonestaci určitých osob či přímo států, k dezinformacím, případně k vydírání. Ruská kyberšpionážní kampaň APT28/Sofacy byla v roce 2016, stejně jako v roce předcházejícím, proti českým cílům velice aktivní. Kampaň využívala k útokům proti českým cílům počítačovou infrastrukturu umístěnou v zahraničí. Zmíněná kampaň kompromitovala několik soukromých emailových účtů osob s vazbami na české vojenské prostředí. Útočníci kampaně APT28/Sofacy se z emailových účtů mohli dozvědět mj. mnohé osobní informace o jejich majitelích.

Cílem ruské kyberšpionážní kampaně APT28/Sofacy se stala také česká vojenská výzkumná instituce. V průběhu podzimu 2016 probíhala další vlna ruské kyberšpionážní kampaně APT28/Sofacy, která cílila na ministerstva zahraničních věcí a obrany v evropských státech.

Mimo výše zmíněné informovala BIS v roce 2016 své adresáty o elektronických útocích v rámci dalších konkrétních kyberšpionážních kampaní.

3. Ochrana utajovaných informací

3.1. Administrativní bezpečnost

V oblasti ochrany utajovaných informací BIS vyhotovovala odborná vyjádření, zpracovávala odborná stanoviska ke stanovení stupně utajení podle zákona č. 412/2005 Sb. a podávala výklad jednotlivých položek seznamu utajovaných informací v působnosti BIS, a to jak interním žadatelům, tak i na dožádání orgánů státní správy a dalších institucí

Platný právní řád nezajišťuje dostatečnou a účinnou ochranu utajovaných zpravodajských informací v rámci správního řízení a případného následného soudního přezkumu. To je přitom pro zpravodajské služby základní a nutnou podmínkou pro samotné poskytnutí informace v podobě použitelné pro další postup správního orgánu. Na tento problém, který souvisí s nekoncepční a nejednotnou úpravou různých druhů správních řízení podle zvláštních zákonů, ve kterých se přímo či nepřímo počítá s využitím zpravodajských poznatků, upozorňuje BIS opakovaně již několik let.

3.2. Bezpečnost informačních a komunikačních systémů, kryptografická ochrana

Všechny informační systémy BIS zpracovávající utajované informace mají platný certifikát Národního bezpečnostního úřadu. Byly obnoveny certifikáty dvou informačních systémů zpracovávajících utajované informace stupně utajení Důvěrné a Přísně tajné. Oba informační systémy prošly úspěšně kontrolou NBÚ a jejich certifikáty byly prodlouženy. Součástí certifikačního procesu byla revize a následná úprava bezpečnostních dokumentací.

Byly testovány pokročilé technologie pro sledování přístupu uživatelů k datům. Tyto technologie BIS nasadí do informačních systémů pro zvýšení bezpečnosti zpracovávaných informací.

V oblasti kryptografické ochrany utajovaných informací byl v komunikačním systému změněn kryptografický prostředek, celý komunikační systém byl po úpravě bezpečnostní dokumentace a kontrole NBÚ schválen do provozu.

Byla centralizována kryptografická ochrana a správa kryptografických prostředků.

BIS nezaznamenala žádný závažný incident nebo kompromitaci kryptografických prostředků.

3.3. Fyzická bezpečnost

V oblasti fyzické bezpečnosti byla realizována opatření zaměřená na zkvalitnění systémů režimových opatření, technické ochrany a fyzické ostrahy objektů BIS za účelem zajištění ochrany utajovaných informací v souladu s požadavky zákona č. 412/2005 Sb. a vyhláškou č. 454/2011 Sb.

Průběžně probíhala tvorba nových povinných složek objektové dokumentace pro pracoviště a objekty BIS. V důsledku redislokací některých pracovišť byly provedeny novelizace příslušných objektových dokumentací tak, aby odpovídaly aktuálnímu stavu.

3.4. Krizové řízení

V oblasti ochrany utajovaných informací při krizových situacích byly aktualizovány Plány zabezpečení objektů či oblastí, které jsou součástí Bezpečnostních projektů.

V oblasti ochrany příslušníků při mimořádných událostech a krizových situacích byly aktualizovány Havarijní plány objektů BIS. Pravidelně byl aktualizován i Krizový plán BIS.

4. Spolupráce se zpravodajskými službami ČR a ostatními státními orgány

4.1. Spolupráce se zpravodajskými službami ČR

Vojenské zpravodajství a Úřad pro zahraniční styky a informace jsou pravidelnými adresáty zpravodajských informací a analytických materiálů. Vzájemná spolupráce s těmito službami se uskutečňuje také v dalších činnostech operativního, analytického či servisního charakteru.

Intenzivní spolupráce s oběma službami probíhala v problematikách boje proti špionáži, proliferaci zbraní hromadného ničení a jejich nosičů a v problematice nelegálního obchodu s vojenským materiálem.

Specifickou část spolupráce představuje oblast boje proti terorismu. Společně s oběma službami a dalšími státními orgány a bezpečnostními složkami spolupracovala BIS průběžně ve Společné zpravodajské skupině při Úřadu vlády i na bilaterální úrovni.

4.2. Spolupráce s Policií ČR

BIS se aktivně podílela na pravidelných jednáních Národního kontaktního bodu pro terorismus (NKBT), jenž působí v rámci Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování (od srpna 2016 součást Národní centrály proti organizovanému zločinu/NCOZ).

Policie ČR je po prezidentovi, vládě, premiérovi a jednotlivých ministrech dalším adresátem zpravodajských informací BIS na základě § 8 odst. 3 zákona č. 153/1994 Sb., a to v případech, kdy předání takových informací neohrozí důležitý zájem sledovaný zpravodajskou službou. Spolupráce mezi jednotlivými útvary BIS a Policie ČR pak přirozeně v mnoha případech navazuje na obsah takto poskytnutých informací.

Efektivní bilaterální spolupráce na úrovni konkrétních případů probíhala s jednotlivými složkami Policie ČR, zejména pak se specializovanými útvary.

S odbory hospodářské kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování v jednotlivých krajích probíhala součinnostní jednání k aktivitám organizovaného zločinu na území ČR. Jednalo se o konkrétních kauzách, především v problematice vlivových skupin, korupce, finančních převodů v rámci organizovaného zločinu a infiltrace organizovaného zločinu do státní správy.

S jednotlivými pracovišti Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování (od srpna 2016 součást NCOZ) byly projednávány poznatky z oblasti dysfunkce státní správy, obecní samosprávy a infiltrace organizovaného zločinu do státní správy a ke konkrétním zájmovým osobám a vlivovým skupinám.

S NCOZ spolupracovala BIS na případech elektronických útoků a výhrůžek ústavním činitelům a státním orgánům.

Pokračovala spolupráce s Policií ČR v problematikách nelegálního obchodu a nakládání s vojenským materiálem, bezpečnostním materiálem, střelnými zbraněmi, municí, výbušninami, nebezpečnými látkami a v boji proti šíření ZHN a jejich nosičů.

V oblasti fyzické bezpečnosti probíhá spolupráce s Policií ČR při fyzické ostraze objektů BIS.

4.3. Spolupráce s dalšími státními orgány a institucemi

BIS nadále úzce spolupracovala s NBÚ v oblasti ochrany utajovaných informací. Šlo zejména o šetření na žádost NBÚ v rámci řízení v oblasti personální a průmyslové bezpečnosti a bezpečnostní způsobilosti a šetření v rámci prověřování, zda fyzické osoby a podnikatelé i nadále splňují podmínky stanovené pro držitele osvědčení nebo dokladu. V průběhu celého roku docházelo zejména k jednáním týkajícím se spolupráce na konkrétních případech.

Kromě úkonů prováděných na žádost NBÚ postupuje BIS v souladu se svou zákonnou oznamovací povinností informace nasvědčující tomu, že držitel osvědčení fyzické osoby nebo podnikatele anebo držitel dokladu přestal splňovat podmínky pro jejich vydání. Takové informace postupuje BIS v souladu s ustanovením § 8 odst. 3 zákona č. 153/1994 Sb., resp. § 140 odst. 3 zákona č. 412/2005 Sb., NBÚ, případně jiným zpravodajským službám, jestliže se jedná o jejich příslušníky nebo zaměstnance. V této souvislosti BIS standardně postupuje informace také v reakcích na četné a opakované dotazy NBÚ, zda k subjektům, které jsou držiteli osvědčení nebo dokladu disponuje informacemi (dotazy podle § 107 odst. 1, § 108 odst. 1 a § 109 odst. 1 zákona č. 412/2005 Sb.).

Pokračovala snaha o prohloubení a rozšíření spolupráce s NBÚ v oblasti kybernetické bezpečnosti, a to zejména s Národním centrem kybernetické bezpečnosti (NCKB), jež je součástí NBÚ. Zástupci BIS se účastnili několika cvičení zaměřených na kybernetickou bezpečnost.

V průběhu roku 2016 probíhala v oblasti proliferační zbraní hromadného ničení a jejich nosičů spolupráce zejména s orgány celní správy, a to jak na úrovni Generálního ředitelství cel, tak na úrovni jednotlivých celních ředitelství. Spolupráce v oblasti proliferační zbraní hromadného ničení a jejich nosičů probíhala také s Ministerstvem zahraničních věcí, Licenční správou Ministerstva průmyslu a obchodu, Státním úřadem pro jadernou bezpečnost a jeho podřízenými organizacemi.

V dalších oblastech společného zájmu (bankovníctví, nakládání s financemi a majetkem státu, hospodářská soutěž, ochrana státu před působením cizích zpravodajských služeb apod.) probíhala spolupráce a vzájemné konzultace s Úřadem vlády, Českou národní bankou, Finančním analytickým útvarem Ministerstva financí, Generálním finančním ředitelstvím, Generálním ředitelstvím cel, Vězeňskou službou, Generální inspekcí bezpečnostních sborů, Vrchním státním zastupitelstvím v Praze a Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže.

Odbor inspekce BIS spolupracoval s ostatními orgány státní správy především ve formě dožadání, která zasílaly nejčastěji orgány Policie ČR činné v trestním nebo přestupkovém řízení. Žádosti se netýkaly příslušníků BIS, ale informací, které policejní útvary potřebovaly pro svou činnost a nemohly je samy obstarat. Počet takových žádostí je v podstatě na konstantní úrovni a vychyluje se pouze minimálně.

BIS spolupracovala i na projektech jiných orgánů státu (např. Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zahraničních věcí) s cílem přispět k ochraně zájmů ČR a jejich občanů a přispět k omezení bezpečnostních rizik či k jejich úplnému odstranění. V těchto projektech BIS obdržela k vyjádření žádosti týkající se řádově desítek fyzických i právnických osob.

V roce 2015 vstoupila v platnost novela zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví, obsahující ustanovení o ověřování spolehlivosti fyzické osoby (FO) pro účely vydání osvědčení, které vydává Úřad pro civilní letectví (ÚCL). Jeho nedílnou součástí je posouzení důvěryhodnosti FO, které provádí Policie ČR. Na základě žádostí Policie ČR o součinnost při posuzování důvěryhodnosti se BIS vyjadřovala k jednotlivým žadatelům o vydání osvědčení ÚCL.

Nedílnou součástí spolupráce a výměny informací mezi BIS a dalšími zpravodajskými službami a státními orgány je dlouhodobé zapojení BIS do práce Společné zpravodajské skupiny – stálého pracovního orgánu Výboru pro zpravodajskou činnost.

Kromě standardní spolupráce formou poskytování či výměny informací předává BIS dalším státním orgánům zobecněné poznatky a doporučení formou připomínek a podkladů pro různé legislativní i nelegislativní dokumenty, poskytuje různé konzultace a školení apod.

V oblasti ochrany utajovaných informací byla vyhotovována odborná vyjádření Bezpečnostní informační služby, resp. poskytována odborná stanoviska, na dožádání orgánů státní správy a dalších oprávněných institucí (mj. Kancelář prezidenta republiky, Úřad vlády, Národní bezpečnostní úřad, Ústav pro jaderný výzkum, Ministerstvo vnitra, Archiv bezpečnostních složek).

Zástupci BIS se účastnili jednání pracovních orgánů Bezpečnostní rady státu (BRS) – Výboru pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky, Výboru pro vnitřní bezpečnost, Výboru pro zpravodajskou činnost, Výboru pro obranné plánování a Výboru pro civilní nouzové plánování a jejich podvýborů či pracovních skupin. K materiálům jednotlivých výborů, jakož i BRS, byly zpracovávány podklady a stanoviska.

Významnou oblast spolupráce BIS na meziresortní úrovni představovalo zapojení BIS do přípravy materiálu „Audit národní bezpečnosti“, a to jak v řídicí struktuře tohoto projektu, tak účastí odborných zástupců BIS v pracovních skupinách a přípravou podkladů pro jednotlivé kapitoly dokumentu.

Pracoviště krizového řízení intenzivně spolupracovalo s ústředními orgány státní správy, zejména s Ministerstvem obrany, Ministerstvem vnitra a Správou státních hmotných rezerv.

5. Spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci

BIS spolupracuje se zpravodajskými službami cizí moci na základě § 10 zákona č. 153/1994 Sb. Se souhlasem vlády je BIS oprávněna bilaterálně spolupracovat s více než stovkou zpravodajských služeb z celého světa. V roce 2016 BIS aktivně spolupracovala s asi dvěma třetinami z nich. Na multilaterální úrovni BIS v roce 2016 velmi aktivně pracovala v několika uskupeních (např. Counter-Terrorist Group nebo NATO Civilian Intelligence Committee).

V rámci mezinárodní spolupráce přijala BIS téměř 10 000 zpráv a postoupila téměř 1 800 dokumentů. Na strategické a expertní úrovni se zástupci BIS v roce 2016 zúčastnili více než 700 mezinárodních jednání.

Informační výměna v mezinárodní spolupráci narostla vzhledem k roku 2015 o téměř 20 %.

Hlavními tématy spolupráce BIS se zahraničními zpravodajskými službami zůstávají boj proti terorismu, kontrašpionáž, proliferační, narůstá význam spolupráce v oblasti kybernetické bezpečnosti. Hlavními partnery v mezinárodní spolupráci jsou pro BIS především zpravodajské služby zemí EU a NATO a některých dalších zemí.

6. Kontrola

Základ právní úpravy kontroly zpravodajských služeb je obsažen v zákoně č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky. Tento zákon v § 12 stanoví, že činnost zpravodajských služeb podléhá kontrole vlády a Parlamentu. Citovaný zákon dále obsahuje úpravu vztahu Poslanecké sněmovny k vládě ohledně zpravodajských služeb (§ 14 až 16), zatímco s přímou parlamentní kontrolou zpravodajských služeb odkazuje na zvláštní zákon (§ 12), a upravuje zvláštní kontrolní režim ve vztahu ke kontrolnímu řádu (§ 13a).

Zákon nestanoví konkrétní rozsah ani způsob provádění kontrolní činnosti vládou. Kontrolní činnost vlády vůči Bezpečnostní informační službě se však odvíjí od oprávnění vlády ukládat Bezpečnostní informační službě úkoly v mezích její zákonné působnosti a hodnotit jejich plnění. Kontrolní činnost vlády vůči Bezpečnostní informační službě rovněž úzce souvisí s tím, že vláda odpovídá za činnost Bezpečnostní informační služby, koordinuje ji a jmenuje a odvolává ředitele Bezpečnostní informační služby. Ve smyslu § 8 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb. je Bezpečnostní informační služba povinna podávat prezidentovi a vládě jednou za rok a kdykoliv o to požádají zprávy o své činnosti. Kontrolní činnost vlády se zaměřuje na všechny oblasti činnosti Bezpečnostní informační služby.

V § 14 až 16 obsahuje zákon č. 153/1994 Sb. úpravu poskytování informací vládou Poslanecké sněmovně. Podle § 14 je Poslanecká sněmovna o činnosti zpravodajských služeb informována vládou prostřednictvím svého příslušného orgánu pro zpravodajské služby. Platná právní úprava tedy tento institut systematicky odděluje od přímé parlamentní kontroly zpravodajských služeb, s níž odkazuje na zvláštní zákon (§ 12), jde tudíž o způsob parlamentní kontroly vůči vládě. Příslušný orgán podle § 14 citovaného zákona přitom není zřízen zvláštním zákonem; jeho zřízení tak závisí na usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu.

Zvláštním zákonem ve smyslu § 12 zákona č. 153/1994 Sb. je vůči Bezpečnostní informační službě zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 18 tohoto zákona vykonává kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby Poslanecká sněmovna, která k tomuto účelu zřizuje zvláštní kontrolní orgán (Stálá komise pro kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby). Konkrétní rozsah oprávnění tohoto kontrolního orgánu je uveden v ustanoveních § 19 a 20 zákona č. 154/1994 Sb., a to například oprávnění členů kontrolního orgánu vstupovat v doprovodu ředitele Bezpečnostní informační služby nebo jím pověřeného příslušníka do objektů Bezpečnostní informační služby či oprávnění kontrolního orgánu požadovat od ředitele Bezpečnostní informační služby potřebné vysvětlení v případě, že má kontrolní orgán za to, že činnost Bezpečnostní informační služby nezákonně omezuje nebo poškozuje práva a svobody občanů. Na druhé straně je ředitel Bezpečnostní informační služby povinen předkládat kontrolnímu orgánu zákonem určené informace a písemnosti.

V Poslanecké sněmovně je projednáván vládní návrh novely zákona o zpravodajských službách České republiky (sněmovní tisk 855)¹¹. Nově by měl být zřízen pětičlenný expertní kontrolní orgán, nazvaný Orgán nezávislé kontroly zpravodajských služeb České republiky, volený Poslaneckou sněmovnou na dobu 5 let na návrh vlády, který by měl vykonávat kontrolu na základě podnětu některého ze zvláštních kontrolních orgánů (touto novelou má být zvláštní kontrolní orgán nově zřízen také pro Úřad pro zahraniční styky a informace). Orgán nezávislé kontroly by měl být oprávněn

---

¹¹ Stav ke konci roku 2016.

požadovat od zpravodajské služby všechny potřebné informace o její činnosti, které souvisejí s prováděnou kontrolou. Výjimku tvoří informace, které by mohly zmařit účel probíhající akce, odhalit totožnost příslušníků zpravodajské služby vykonávajících zpravodajskou činnost, totožnost osob jednajících ve prospěch zpravodajské služby, ohrozit jiné osoby, jejichž bezpečnost je v důležitém zájmu zpravodajské služby, nebo porušit požadavky zpravodajské služby cizí moci na nepředání utajované informace třetí straně.

Právní úpravu kontrolní činnosti v oblasti hospodaření s veřejnými prostředky stanoví zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 416/2004 Sb., kterou se tento zákon provádí. K provádění vnitřní kontroly byl vydán interní předpis ředitele BIS.

6.1. Vnější kontrola

Vnější kontroly v BIS provádějí orgány a instituce, které mají podle příslušných zákonů právo provádět kontroly jednotlivých dílčích činností. V roce 2016 byly provedeny celkem tři vnější kontroly. Jedna se zaměřila na platby pojistného na veřejné zdravotní pojištění a dodržování ostatních povinností plátce pojistného, další dvě kontroly se týkaly hygieny výživy. Tyto kontroly nezjistily porušení obecně závazných právních předpisů.

NBÚ provedl kontrolu v registru utajovaných informací. Ani tato kontrola nezjistila žádné nedostatky.

6.2. Vnitřní kontrola

V souladu se zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů, je v BIS zřízena služba interního auditu. Rozsah její působnosti stanoví organizační řád a interní předpis ředitele BIS. V roce 2016 provedl interní audit auditní zakázky v souladu s ročním plánem se zaměřením na inventarizaci majetku a závazků, poskytování náhrad cestovních výdajů, správu pohledávek a plnění doporučení schválených ředitelem BIS.

Ostatní odborné útvary BIS provedly 53 kontrol. Kontroly byly zaměřeny na dodržování služebních předpisů s ohledem na hospodárnou a efektivní činnost jednotlivých pracovišť BIS. Předmětem kontrol bylo především:

- plnění rozpočtu, dodržování závazných limitů a vedení příslušných evidencí, dodržování rozpočtové kázně, včetně dodržování zásad pro použití prostředků fondu kulturních a sociálních potřeb,
- materiálové zabezpečení potřeb v organizačních útvarech a vedení evidence materiálů,
- sledování technického stavu vozidel, provádění státních technických kontrol, dodržování kontrolních norem spotřeby pohonných hmot,
- stavební stav objektů a jejich využívání v souladu s jejich určením, provádění předepsaných revizí, dodržování zásad bezpečnosti a hygieny práce, požární ochrany, vodního hospodářství a ekologie, sledování spotřeb energií,
- materiálně technické vybavení objektů prostředky zabezpečovací techniky a účelného používání instalované zabezpečovací techniky.

Nebyly zjištěny závažné nedostatky. Zjištěné závady (většinou administrativního charakteru) jsou průběžně odstraňovány v rámci opatření k nápravě ve stanovených termínech.

Orgán nemocenského pojištění podle § 76 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, provedl u příslušníků ve služebním poměru nebo u bývalých příslušníků v ochranné lhůtě deset kontrol dočasně práce neschopných pojištěnců. Ve všech případech byl dodržen režim práce neschopného pojištěnce a všechny kontroly byly bez závad.

Pracovníci archivní služby a kontrolní skupiny provedli 49 archivních prohlídek spojených s kontrolami spisové služby. Kontroly byly zaměřeny především na fyzickou úplnost utajovaných dokumentů, správnost jejich náležitostí a přesnost vedení evidenčních záznamů v administrativních pomůckách.

Průběžně probíhaly kontroly svazků zpravodajských dokumentů u organizačních útvarů a kontroly svazků ukládaných do spisovny.

Na úseku fyzické bezpečnosti byly prováděny kontroly dodržování podmínek pro ukládání utajovaných informací, v objektech BIS probíhaly kontroly instalovaných bezpečnostních prvků, včetně úschovných objektů a jednotlivých komponentů zámkových systémů.

7. Dodržování kázně, vyřizování žádostí a stížností

Činnost odboru inspekce BIS vychází ze znění zákonů týkajících se zpravodajských služeb, ze zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů, a je dále upravena vnitřními předpisy BIS.

Činnost odboru inspekce BIS lze rozdělit do čtyř hlavních oblastí:

- činnost v postavení policejního orgánu BIS ve smyslu § 12 odst. 2 trestního řádu, a to v případech podezření ze spáchání trestného činu příslušníkem BIS;
- činnost při prošetřování případů podezření ze spáchání jednání majících znaky přestupku a kázeňských přestupků příslušníky BIS, včetně prošetřování mimořádných událostí;
- činnost v rámci prověřování stížností, oznámení a podnětů příslušníků BIS a subjektů mimo BIS;
- činnost v rámci vyřizování dožádání jiných orgánů činných v trestním řízení podle ustanovení trestního řádu a dožádání ostatních orgánů státní správy. Odbor inspekce BIS spolupracuje s ostatními orgány státní správy především ve formě dožádání, která zasílají nejčastěji policejní orgány, které jsou činné v trestním nebo přestupkovém řízení. Počet vyřízených žádostí je dlouhodobě na konstantní úrovni a vychyluje se pouze minimálně.

7. 1. Šetření podezření z jednání majících znaky přestupku, z kázeňských přestupků a ostatních podezření z přestupku

Do této kategorie spadají dopravní nehody příslušníků BIS, a to nehody zaviněné i nezaviněné. Odbor inspekce BIS tato šetření doplňuje o zjištění podstatná pro rozhodnutí služebních funkcionářů ve věci, která policejní útvary nemohou obstarat. Další součástí této kategorie je šetření případů na úseku ochrany utajovaných informací, prošetřování okolností poškození zdraví příslušníků BIS a další podezření ze spáchání kázeňského přestupku, nebo jednání majícího znaky přestupku.

Případy, u nichž bylo zjištěno podezření ze spáchání kázeňského přestupku nebo jednání majícího znaky přestupku ze strany příslušníka BIS, byly postoupeny ke kázeňskému řízení.

7. 2. Šetření ve věcech stížností a oznámení

Odbor inspekce BIS v roce 2016 prováděl potřebná šetření ve věcech stížností, oznámení a podnětů podaných zejména subjekty mimo BIS. Oproti roku 2015 počet oznámení a podnětů v roce 2016 poklesl o 24,8 %, přičemž ani jedno podání nebylo vyhodnoceno jako stížnost. Obsahově byla oznámení občanů odrazem celospolečenského dění v ČR i v zahraničí.

8. Rozpočet

Rozpočet BIS byl stanoven zákonem č. 400/2015 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2016.

Hlavní část výdajů tvořily platy a příslušenství, což zcela odpovídá významu, který pro zpravodajskou službu mají lidské zdroje. Do oblasti osobních výdajů lze zařadit i výsluhové náležitosti, tj. mandatorní výdaje vyplácené příslušníkům po skončení služebního poměru.

V ostatních běžných výdajích tvořily podstatnou část standardní výdaje na nákup služeb, paliv a energií k zajištění běžného chodu organizace. Výdaje na opravy a udržování směřovaly k zabezpečení provozuschopnosti a udržení technického stavu majetku a objektů BIS. Dále zde byly zahrnuty také výdaje na speciální techniku a zvláštní finanční prostředky pro zpravodajskou činnost.

Významná část kapitálových výdajů byla vynaložena na modernizaci informačních a komunikačních technologií a do rozvoje zpravodajské techniky.

Další část kapitálových výdajů směřovala do stavebních investic, kde byla vedle řady menších realizovaných stavebních akcí zahájena projektovou etapou realizace administrativně-technického objektu klíčového pro budoucí rozvoj BIS. U této akce došlo k určité úspoře rozpočtu plánovaného na projektovou dokumentaci v důsledku sloučení územního a stavebního řízení.

Objemově významnou akcí bylo pořízení pozemku pod jedním z objektů v příslušnosti hospodaření BIS. O odkoupení pozemku, který dosud nebyl ve vlastnictví státu, na rozdíl od stavby na něm stojící, BIS usilovala dlouhodobě, neboť tento stav představoval významné bezpečnostní riziko. Při koupi pozemku postupovala BIS v souladu se zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, zejména co se týče stanovení kupní ceny.

Do výdajových opatření se každoročně promítá plnění požadavků na ochranu utajovaných informací vyplývajících ze zákona č. 412/2005 Sb. a prováděcích předpisů, které tyto požadavky upřesňují pro fyzickou, administrativní a personální bezpečnost i bezpečnost informačních a komunikačních systémů. Zohlednění těchto skutečností v celém průřezu činností BIS vyžaduje řadu výdajů, které se u jiných organizačních složek státu nevyskytují vůbec nebo jen v omezené míře.

Rozpočtové prostředky přidělené kapitole umožnily BIS v roce 2016 pokrýt nezbytné provozní potřeby. Zlepšení bylo dosaženo u rozpočtového zabezpečení lidských zdrojů, kde bylo možno rozpočtově pokrýt o 5 % služebních míst více než v předchozím roce. Rozpočtem bylo také zajištěno financování rozvojových aktivit v oblasti zpravodajské techniky a informačních a komunikačních technologií, které v uplynulých letech nebyly z důvodu omezených rozpočtů realizovatelné.

Ukazatele rozpočtu kapitoly 305 – Bezpečnostní informační služba v roce 2016 (v tis. Kč)

	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Skutečnost
Příjmy celkem	145 500	145 500	162 197
Výdaje celkem	1 499 664	1 504 088	1 426 427

Podrobný rozbor výsledku hospodaření BIS ve struktuře dle příslušné vyhlášky Ministerstva financí je předkládán ve stanoveném režimu Ministerstvu financí a k projednání ve Výboru pro bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.